

דגם תשובות לשאלון בתנ"ך לבתי הספר הדתיים

מס' 002371, חורף תש"ף

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שאלה 1 (חובה), ועל אחת מן השאלות 2-5.

1. א. 2-1. המילה המנחה היא 'שוב' בהטיות שונות. משמעות אחת – חזרה בתשובה, לדוגמה פסוק ב' או פסוק ח' או פסוק י'. משמעות שנייה – חזרה פיזית, לדוגמה פסוק ג' "ושב ה' אלקיך". הערה למעריך: לקבל גם משמעות של מענה ודיבור "וְהִשְׁבֹּתָ אֶל לִבְבְּךָ" (פסוק א'), לקבל גם: חוזר שנית "ושב וקבצך מכל העמים" (פסוק ג'). יוציאך מן השבי – "ושב את שבורך".
ב. (1) שלב ראשון: עם ישראל שב בתשובה; שלב שני: ה' גואל אותנו ומחזירו ארצה.
(2) תהליך התשובה הוא תהליך הולך ומתעצם (הדרגתי). לקבל גם: תהליך הדדי, גאולת ה' מביאה לתשובה נוספת.
ג. כנסת ישראל טוענת שתשובת עם ישראל או גאולת עם ישראל תלויה בה' (אָן: צריכה להתחיל ממנו), ואילו ה' עונה שהתשובה או הגאולה תלויים בה' (אָן: צריכים להתחיל ממנה).
2. א. (1) המקרה: אדם חטב עצים ביער וגרזנו נפל מידו או פיסת עץ על חברו והרגו בשוגג. דינו של ההורג לגלות לעיר המקלט.
(2) אדם שהרג במזיד/בכוונה/שונא את חברו הכין לו מארב והרגו, וברח לעיר מקלט. הדין: מוציאים את הרוצח מעיר המקלט כדי שגואל הדם יהרגו. לקבל גם: אינו זכאי להגנה של עיר מקלט.
ב. (1) ציווי אחד: להכין שילוט בדרך לעיר המקלט. ציווי שני: לפזר את ערי המקלט במרחקים שווים לכל אורך הארץ.
(2) המטרה המשותפת: להקל על הרוצח בשגגה להגיע לעיר המקלט.
ג. (1) מצווה קלה – איסור לאיש לשנוא את רעהו. מצווה חמורה – רצח.
(2) מכיוון שהתורה ציינה שהרוצח שונא את הנרצח רש"י לומד מכך שהשנאה (העבירה קלה) הובילה לרצח (העבירה החמורה).
3. א. (1) האיסור לקחת ריבית.
(2) כמו שנשיכת נחש משפיעה על הגוף רק כעבור זמן, כך גם הריבית המצטברת משפיעה על האדם כעבור זמן.
ב. (1) על פי רמב"ן, ריבית מוסכמת בין שני הצדדים, ואילו גזל הוא מעשה שאינו בהסכמה/עוול מוסרי ועל כן אסור.
(2) ישראל מחויב לעשות חסד עם בני עמו ולכן אסור לו לקחת ריבית.
ג. אדם צריך להתייחס לעני כפי שהוא היה רוצה שיתייחסו אליו אילו הוא היה עני.
4. א. (1) מותר לכרות עצי סרק, אסור לכרות עץ מאכל.
(2) – לצורך בניית המצור מותר להשחית הן עצי מאכל הן עצי סרק.
– עץ הפרי נזכר כדי לקבוע סדר עדיפויות – קודם כול משחיתים עץ סרק ורק לאחר מכן עץ פרי.
ב. רש"י – העץ אינו שייך למעגל המלחמה האנושי. אבן עזרא – העץ מעניק חיים לאדם ולכן אסור להזיק לו.
ג. על פי שד"ל – לחנך את האדם שלא להיות כפוי טובה ולאהוב את מי שעוזר לו.

5. א. (1) למנות מלך לאחר שירשו את הארץ וישבו בה [לקבל גם: מכניסתם לארץ].
 (2) מקור הסוסים במצרים, ויש חשש שאם המלך ירבה סוסים המלך יחזיר את העם למצרים.
 ב. (1) המלך מוזהר שלא להתגאות על בני עמו ושלא יסטה מקיום המצוות.
 (2) המלך מצווה לכתוב לעצמו ספר תורה וללמוד אותו. לימוד ספר התורה יגרום לו לא להיכשל באזהרות הללו.
 ג. (1) מייד כשהוא מתמנה למלך.
 (2) המלך נדרש לכתוב את ספר התורה כדי שיבין שהוא אינו למעלה מן החוק אלא כפוף לו, או כדי שיבטיח את קיום התורה בעם.

חלק שני

על הנבחן לענות על שתיים מן השאלות 6-8.

6. א. (1) שני החטאים העיקריים של מנשה: עבודה זרה ושפיכות דמים.
 (2) הביטוי החוזר הוא "אשים את שמי".
 ב. חטאיו של מנשה חמורים במיוחד משום שהם מעידים על רצון עמוק לפגוע בשם ה' בקרב ישראל.
 (1) הנביא אומר לעם שכשם ששומרון חרבה כך תחרב גם ירושלים.
 (2) כשם שמוחים את שאריות האוכל מן הצלחת כך יימחו תושבי ירושלים ויגלו ממנה. תתקבל כל תשובה על פי אחד מן הפרשנים.
 ג. (1) מנשה חזר בתשובה משום שמלך בבל אסר אותו. לקבל גם: משום שהיה במצוקה.
 (2) מנשה התפלל לה', הסיר את העבודה זרה, קרא לעם ישראל לעבוד את ה'.
7. א. (1) סוג אחד: מצוות שבין אדם לחברו (דוגמה: משפט צדק, דאגה ליתומים ואלמנות, גִּבְהָה, רצח, ניאוף); סוג אחר: מצוות שבין אדם למקום (עבודה זרה, שבועת שקר).
 (2) הנביא מבטיח שעם ישראל יישאר בארצו לעד. ביסוס: פסוק ז'.
 ב. (1) המחשבה המוטעית היא שבית המקדש לא יכול להיחרב ולכן החוטאים חושבים שהם יכולים לחטוא. או: שבית המקדש יגן/יחפה על החוטאים ולכן הם חושבים שהם יכולים להמשיך לחטוא.
 (2) האירוע: חורבן משכן שילה אַן גלות אפרים/עשרת השבטים. הנביא מזכיר אירוע זה כדי לחזק את נבואתו שגם יהודה יכולה להיחרב.
 ג. העם חושב שעצם העלייה למקדש הוא המעשה הרצוי בעיני ה' / עצם העלייה למקדש מכפרת. על פי הנביא, קודם האדם צריך לעשות מעשים טובים ורק אחר כך הוא ראוי לבקר בבית המקדש.
8. א. (1) כעת ארץ-ישראל שייכת להם.
 (2) שמחה בעקבות המפלה של ישראל.
 ב. "ולחרבות השממות" והחרבות תבנינה" או "ולערים הנעזבות", "והרבותי עליכם אדם" או "ונושבו הערים".
 ג. (1) הנביא אומר להרים שייתנו פירות מרובים משום שעם ישראל מגיע בקרוב / משום שהגאולה קרובה.
 (2) משום שבסדר הפסוקים מוזכר פריון הארץ ולאחר מכן קיבוץ גלויות, אַן פריון הארץ שאותו מבקשים בברכת השנים הוא סימן לקיבוץ גלויות.

חלק שלישי

על הנבחן לענות על שתיים מן השאלות 9-11.

9. עזרא, פרק ז'

- א. (1) עזרא מיוחס לאהרן הכהן. הכתוב מציין את הייחוס שלו כדי להגיד שהוא אדם חשוב וראוי להנהגה. כל תשובה הגיונית תתקבל.
 (2) עזרא עולה לארץ-ישראל כדי ללמד את עם ישראל תורה.
 ב. (1) תאריך היציאה – א' בחודש הראשון או א' ניסן. תאריך ההגעה א' בחודש החמישי או א' בחודש אב.
 (2) היציאה היא בחודש שהוא סמל הגאולה; ההגעה היא בחודש אב כדי לסמל את תיקון החורבן.

10. א. נחמיה, פרק ה'

- (1) שתי תלונות: העניים משעבדים את בניהם ובנותיהם כדי להשיג מזון. משעבדים את שדותיהם בתור עירבון להלוואות. לווים כסף לשם תשלומי המס.
 (2) הפתרון של נחמיה: העשירים יוותרו לעניים על החובות שלהם / השבת השדות וכו' שניתנו כעירבון.
 ב. (1) נחמיה משביע את העשירים, אן מקלל את מי שלא יעמוד בהבטחה.
 (2) נחמיה ואנשיו מוותרים על החובות או נחמיה מפחית מעול המיסים או נחמיה האכיל אנשים רבים על שולחנו.

11. נחמיה, פרק י'

- א. הפעולה המוזכרת בפסוק א – כותבים את האמנה וראשי העם חותמים עליה (התחייבות בכתב). הפעולה המוזכרת בפסוק ל' – נשבעים ללכת בתורת ה'.
 ב. (1) שלוש מצוות: שבת, שמיטת כספים / שמיטה, איסור נישואים לנשים נוכריות.
 (2) כל ההתחייבויות קשורות לפעילות המקדש או לכוהנים המשרתים בו.